

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

Кафедра іноземних мов

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор ЗВО з науково-педагогічної
та лікувальної роботи
Василь ПОГОРІЛИЙ
«08» вересня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни **ОК 7**

ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА

підготовки доктора філософії

на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

галузі знань **22 Охорона здоров'я**

(шифр і назва галузі знань)

спеціальності **222 Медицина**

(шифр і назва спеціальності)

2025 рік

Робоча програма з дисципліни «Педагогічна практика» підготовки фахівців третього освітньо-наукового рівня вищої освіти
« 2 » вересня 2025 року 12 с.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

д.філол.н., професор закладу вищої освіти Володимир СУПРУН

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри іноземних мов

Протокол № 2 від « 2 » вересня 2025 року

В. о. завідувача кафедри іноземних мов
професор ЗВО

« 02 » вересня 2025 року

Володимир СУПРУН

Схвалено методичною радою

« 04 » вересня 2025 року

Протокол № 1

Голова, професор ЗВО

« 04 » вересня 2025 року

Віталій АНДРІЙЧУК

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «Педагогічна практика» розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Порядку підготовки здобувачів ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), Положення про підготовку докторів філософії та докторів наук Вінницького національного медичного університету ім. М.І. Пирогова, Освітньо-наукової програми здобувачів ступеня доктора філософії на третьому освітньо-кваліфікаційному рівні галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 222 «Медицина».

Опис навчальної дисципліни (анотація)

Педагогічна практика є складовою частиною фахової підготовки до науково-педагогічної діяльності докторів філософії у вищій школі. Практика спрямована на набуття досвіду і практичних навичок щодо сучасних методів викладання та навчання; організації навчального процесу при викладанні дисциплін кафедри; створення навчальних матеріалів з дисципліни для проведення лекцій, практичних занять, семінарів із урахуванням особливостей сьогодення та сучасних наукових досягнень; формування комунікативних навичок при роботі із аудиторією.

Педагогічна практика є складовою частиною навчання аспірантів денної (вечірньої), заочної (дистанційної) форми навчання та здобувачів поза аспірантурою для професійної підготовки до науково-педагогічної діяльності викладача у вищій школі.

Статус навчальної дисципліни: обов'язкова, цикл загальної підготовки.

Предметом є набуття здобувачами професійно-педагогічних та комунікативних компетентностей, знань, умінь та навичок організації освітнього процесу, розвитку професійної підготовки до педагогічної діяльності. Педагогічна практика покликана забезпечити функцію сполучної ланки між теоретичними знаннями з дидактики вищої школи, здобутими в процесі засвоєння освітньої складової підготовки аспірантів і практичною діяльністю щодо впровадження здобутих знань в освітній процес.

Навчальна дисципліна «Педагогічна практика» вивчається протягом одного семестру, в загальному обсязі 75 годин: аудиторної роботи – 52 години, з яких лекції – 8 годин, практичні заняття – 44 години; самостійна робота – 23 години.

Міждисциплінарні зв'язки: базовими дисциплінами для «Педагогічної практики» є початкові предмети «Психолого-педагогічні основи навчальної діяльності», «Публікаційна активність та наукометричні бази даних», що вивчалися на освітньо-науковій програмі, та ряд навчальних професійно-орієнтованих дисциплін, що вивчаються в циклі обов'язкових та вибіркового освітніх компонентів. Простежуються міждисциплінарні зв'язки з конкретними дидактиками або методиками роботи у вищій школі.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни:

1.1. Метою проходження педагогічної практики є набуття та вдосконалення навичок і вмінь щодо здійснення навчально-методичної роботи, поглиблення та закріплення знань аспірантів з питань організації і форм здійснення навчального процесу в сучасних умовах, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення, формування вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел при підготовці навчальних занять, застосування активних методик викладання професійно-орієнтованих дисциплін відповідного до фахового напрямку та дисциплін фундаментального циклу.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:
- засвоєння теоретичних основ методології педагогічної діяльності;

- ознайомлення з етичними та світоглядними основами професійної викладацької діяльності;
- формування здатності до переосмислення власної педагогічної діяльності на основі критичного аналізу та рефлексії;
- розвиток мотивації до постійного підвищення наукової та педагогічної кваліфікації;
- оволодіння методикою викладання фахових дисциплін;
- ознайомлення з організацією освітнього процесу у закладах вищої освіти;
- набуття досвіду розробки навчально-методичних матеріалів;
- застосування сучасних педагогічних технологій та інноваційних методів навчання;
- вдосконалення комунікативних навичок у роботі зі студентами;
- розвиток дослідницького підходу до викладацької діяльності.

1.3. Компетентності та результати навчання, формуванню яких сприяє дисципліна (взаємозв'язок з нормативним змістом підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованим у термінах результатів навчання освітньо-наукової програми третього (освітньо-наукового) рівня.

Інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної медичної діяльності, проводити оригінальне наукове дослідження та здійснювати дослідницько-інноваційну діяльність в галузі охорони здоров'я на основі глибокого переосмислення наявних та створення нових цілісних теоретичних або практичних знань та/або професійної практики.

Загальні компетентності (ЗК):

- ЗК 1. Здатність до підвищення професійної кваліфікації.
- ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- ЗК 3. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми, генерувати ідеї.
- ЗК 5. Здатність до спілкування у професійному середовищі та з представниками інших професій у національному та міжнародному контексті.
- ЗК 6. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- ФК1. Здатність до розуміння предметної області за обраним науковим напрямом та освітньою діяльністю.
- ФК2. Здатність виявляти потребу в додаткових знаннях у сфері медицини та за напрямком наукових досліджень, генерувати наукові гіпотези.
- ФК7. Здатність до впровадження нових знань (наукових даних) в науку, освіту та інші сектори суспільства.
- ФК8. Здатність представлення результатів наукових досліджень в усній і письмовій мові відповідно до національних та міжнародних стандартів.
- ФК9. Здатність до організації та реалізації педагогічної діяльності.
- ФК10. Здатність до лідерства, керування колективом.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна:

Сучасна стоматологія як навчальна дисципліна закладає фундамент для формування в подальшому інтегративних кінцевих програмних результатів навчання згідно з освітньо-науковою програмою третього (освітньо-наукового) рівня галузі знань 22 Охорона здоров'я спеціальності 222 Медицина, освітньо-наукової програми Медицина, а саме:

ПРН 1. Демонструвати безперервний розвиток власного інтелектуального та загальнокультурного рівню, самореалізації.

ПРН 2. Інтерпретувати та аналізувати інформацію з використанням новітніх інформаційних технологій.

ПРН 3. Виявляти невирішені проблеми у предметній області, формувати питання та визначати шляхи їх рішення.

ПРН 10. Впроваджувати результати наукових досліджень у освітній процес, медичну практику та суспільство.

ПРН 11. Презентувати результати наукових досліджень у формі презентації, постерних доповідей, публікацій.

ПРН 12. Розвивати комунікації в професійному середовищі й громадській сфері.

ПРН 13. Організовувати освітній процес.

ПРН 14. Оцінювати ефективність освітнього процесу, рекомендувати шляхи його удосконалення.

ПРН 15. Організовувати роботу колективу (здобувачів вищої освіти, колег, міждисциплінарної команди).

Очікувані результати навчання з дисципліни «Педагогічна практика»: у результаті педагогічної практики майбутній доктор філософії повинен:

знати:

- правові та нормативні основи функціонування системи освіти;
- основні нормативні документи вищої освіти (освітня програма, навчальний план, силабус, робоча програма, індивідуальний план викладача тощо) та їх роль в організації навчального процесу;
- сучасні досягнення та тенденції розвитку наукового, навчально-методичного напрямку відповідної кафедри;
- основи навчально-методичної роботи у вищій школі;
- основи педагогічної культури та майстерності, сучасні педагогічні технології;
- заходи контролю та оцінювання знань студентів;

вміти:

- формувати загальну стратегію вивчення дисципліни;
- конкретизувати мету вивчення будь-якого фрагмента навчально-методичного матеріалу дисципліни відповідно до профілю спеціальності;
- розробляти навчально-методичні матеріали для впровадження педагогічної діяльності, використовувати дидактичні методи навчання;
- планувати лекційні, практичні та лабораторні заняття, ситуаційні моделі, тести;
- активувати діяльність студентів до навчання та практичної зацікавленості у відповідній спеціальності;
- реалізовувати систему контролю та оцінювання знань студентів, їх ступінь освоєння навчального матеріалу;
- аналізувати труднощі, що виникають під час педагогічної діяльності, їх рішення та попередження;

володіти:

- методикою та технологіями проведення різних видів навчальних занять;
- правилами поведінки з аудиторією;
- технікою використання приладів, що застосовуються при проведенні занять із відповідної дисципліни;
- методикою самооцінки, самоаналізу результатів та ефективності проведення аудиторних занять.

2. Програма навчальної дисципліни

Дисципліна	Модулі	Загальна кількість годин	Кредити ЕКТС	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Сучасна стоматологія	Модуль 1	75	2,5	8	44	23

Навчальна дисципліна вивчається аспірантами на 3-му році навчання, є одномодульною, завершується заліком.

Зміст педагогічної практики здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти передбачає виконання комплексу навчально-методичних та організаційних заходів, спрямованих на формування педагогічних компетентностей. Основні види діяльності включають:

- знайомство з організацією освітнього процесу у закладах вищої освіти, визначення концептуальних засад педагогічної діяльності;
- ознайомлення з робочими програмами навчальних дисциплін і методичними матеріалами;
- розробку плану та змісту навчальних занять;
- відвідування аудиторних занять досвідчених викладачів, вивчення їх методики викладання з метою набуття педагогічного досвіду;
- самостійне проведення різних за формою навчальних занять під керівництвом науково-педагогічних працівників;
- здійснення аналізу та самооцінки проведених занять з урахуванням зауважень і рекомендацій викладачів;
- участь в організації та методичному супроводі самостійної роботи студентів під керівництвом науково-педагогічного працівника;
- проведення індивідуальних консультацій для студентів з метою покращення академічної успішності або участі здобувачів у наукових заходах – за бажанням здобувача;
- аналіз педагогічних ситуацій і вироблення оптимальних рішень у процесі навчання;
- використання інноваційних технологій в освітньому процесі;
- участь в організаційно-виховних заходах разом із кураторами студентських груп з метою розвитку соціальної активності студентів, формування їхньої національної самосвідомості, ціннісних орієнтацій та професійних якостей.

Конкретний зміст педагогічної практики визначається відповідною кафедрою з урахуванням наукової спеціальності, тематики дисертаційного дослідження та попереднього досвіду здобувача.

3. Структура навчальної дисципліни

		Всього	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Модуль 1. Практичні аспекти організації навчального процесу у вищій школі					
1.	Навчальна діяльність як процес пізнання: сутність та особливості методики викладання у вищих навчальних закладах.	2	2	-	-

2.	Інноваційні моделі навчальних занять у вищій школі.	2	2	-	
3.	Рецензування лекцій та практичних занять. Етапи удосконалення різних форм навчальних занять у вищій школі.	2	2	-	-
4.	Настановчо-організаційна конференція.	2	2	-	-
5.	Відвідування лекційних, практичних і семінарських занять у викладачів профільної кафедри.	6	-	4	2
6.	Розробка панів-конспектів лекцій.	8	-	6	2
7.	Розробка планів-конспектів і проведення практичних занять.	38	-	28	10
8.	Проведення позааудиторного заходу.	4	-	2	2
9.	Взаємовідвідування й аналіз заняття здобувача третього рівня вищої освіти.	4	-	2	2
10.	Підготовка та оформлення звіту. Виступ на звітній конференції.	7	-	2	5
УСЬОГО		75	8	44	23

4. Теми лекцій

№ з/п	Тема лекції	Кількість годин
1.	Навчальна діяльність як процес пізнання: сутність та особливості методики викладання у вищих навчальних закладах	2
2.	Інноваційні моделі навчальних занять у вищій школі.	2
3.	Рецензування лекцій та практичних занять. Етапи удосконалення різних форм навчальних занять у вищій школі.	2

4.	Настановчо-організаційна конференція	2
	Усього	8

5. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема практичного заняття	Кількість годин
1.	Відвідування лекційних, практичних і семінарських занять у викладачів профільної кафедри.	4
2.	Розробка панів-конспектів лекцій.	6
3.	Розробка планів-конспектів і проведення практичних занять.	28
4.	Проведення позааудиторного заходу.	2
5.	Взаємовідвідування й аналіз заняття здобувача третього рівня вищої освіти.	2
6.	Підготовка та оформлення звіту. Виступ на звітній конференції.	2
	Усього	44

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	ТЕМА	Кількість годин
1.	Відвідування лекційних, практичних і семінарських занять у викладачів профільної кафедри.	2
2.	Розробка панів-конспектів лекцій.	2
3.	Розробка планів-конспектів і проведення практичних занять.	10
4.	Проведення позааудиторного заходу.	2
5.	Взаємовідвідування й аналіз заняття здобувача третього рівня вищої освіти.	2
6.	Підготовка та оформлення звіту. Виступ на звітній конференції.	5
	Усього	23

7. Індивідуальні завдання: здобувач третього рівня вищої освіти за бажанням може обрати будь-яку з тем та підготувати методичну розробку практичного заняття, розширений план лекції, стимуляційний сценарій з базової спеціалізації, методичне забезпечення для проведення навчальних занять у дистанційному форматі або запропонувати одну із

альтернативних форм навчального заняття. Також аспірантам пропонується проведення індивідуальних консультацій для студентів з метою покращення академічної успішності або участі здобувачів у наукових заходах (за бажанням здобувача освітньо-наукового ступеня).

8. Завдання для самостійної роботи: здобувач третього рівня вищої освіти самостійно опрацьовує матеріал згідно з тематичним планом із застосуванням сучасних інформаційних технологій, опрацьовує ситуаційні задачі, моделювання клінічних, психолого-педагогічних ситуацій, здійснює пошук on-line спеціалізованих ресурсів з презентацією сучасних методів навчання й дослідження.

9. Методи навчання: основні організаційні методи навчання: вербальні (лекції, практичні заняття, пояснення, розповідь, бесіда, інструктаж, консультація); наочні (спостереження, ілюстрація, демонстрація); практичні (проведення тренінгових занять, робота в групах); пояснювально-ілюстративні або інформаційно-рецептивні (надання готової інформації викладачем та її засвоєння аспірантами); метод проблемного викладу (навчання здобувачів на проблемних ситуаціях з метою підготовки до роботи в реальних умовах освітнього середовища); самостійна робота аспірантів, консультації викладачів, підсумкові заняття, модульний контроль, використання дистанційного навчання із залученням аспірантів до міжнародно визнаних курсів та освітніх ресурсів.

10. Методи оцінювання (контролю): за охоптом здобувачів: поточний контроль - фронтальне опитування, індивідуальне опитування, підсумковий контроль модульний (семестровий) контроль. За способом реалізації: контроль здійснюється в усній формі. Форма поточного контролю може обиратися науковим керівником та керівником відділу аспірантури та докторантури. Додаткові бали аспірант отримує в разі консультування здобувачів з наукових, освітньо-виховних питань.

11. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залікові бали здобувача складаються з суми балів поточного контролю, отриманих під час занять, а також з аналізу звіту, поданих матеріалів за результатами практики та відгуку наукового керівника.

12. Форма поточного контролю успішності навчання: оцінка з дисципліни визначається за результатами поточної навчальної діяльності здобувача із всіх тем за традиційною 4-бальною системою (відмінно, добре, задовільно, незадовільно) з подальшим перерахунком у 200-бальну шкалу.

Критерії оцінювання під час занять:

Оцінка “відмінно” виставляється у випадку, коли аспірант знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні, точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує задачі та виконує практичні завдання різного ступеню складності, самостійно генерує інноваційні ідеї.

Оцінка “добре” виставляється за умови, коли аспірант знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно та систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання аспірант відповідає без помилок; вирішує

всі задачі і виконує практичні завдання, відчуваючи складнощі лише у найважчих випадках.

Оцінка “задовільно” ставиться аспіранту на основі його знань всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Аспірант спроможний вирішувати видозмінені (спрощені) завдання за допомогою навідних питань; вирішує задачі та виконує практичні навички, відчуваючи складнощі у простих випадках; неспроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені запитання відповідає правильно.

Оцінка “незадовільно” виставляється у випадках, коли знання і вміння аспіранта не відповідають вимогам "задовільної" оцінки.

Оцінювання самостійної роботи.

Оцінювання самостійної роботи аспірантів, яка передбачена в темі поряд з аудиторною роботою, здійснюється під час поточного контролю теми на звітній науковій конференції.

Система перерахунку балів отриманих аспірантами.

Шкала перерахунку традиційних оцінок у рейтингові бали (200 балів) для дисциплін, що закінчуються заліком прийнята рішенням Вченої ради ВНМУ протокол № 2 від 28.09.2010. Отримані бали за поточну успішність, матеріали звіту та відгук керівника практики визначають оцінку з дисципліни. Ця сума відповідає фіксованій шкалі оцінок: оцінка «5» -200-180 балів, оцінка «4» -179-160 балів, оцінка «3» -159-122 бали.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		Для заліку
180-200	A	зараховано
170-179,9	B	
160-169,9	C	
141-159,9	D	
122-140,99	E	
	FX	Не зараховано, з можливістю повторного складання
	F	Не зараховано, з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення: навчальний контент (конспект або розширений план лекцій), плани практичних (семінарських) занять, самостійної роботи, питання, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів, технічні засоби навчання (комп'ютери з доступом до мережі Internet, використання відео- та фототеки).

14. Рекомендована література

Основна (базова):

1. Андрущенко В. Основні тенденції розвитку вищої освіти в Україні на рубежі століть (спроба прогностичного аналізу). *Вища освіта України*. 2000. № 1. С. 11-17.

2. Бакалець О.В., Бегош Н.Б., Дзига С.В., Заєць Т.А. Досвід використання сучасних освітніх технологій в опануванні методів функціональної діагностики. *Медична освіта*. 2024. №4. С. 11-18.
3. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Центр навч. літ-ри, 2011. 382 с.
4. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 2015. 373 с.
5. Городиська В., Пантюк М. Педагогіка та психологія вищої школи : методичні матеріали до семінарських занять [для підготовки фахівців ОКР "Магістр" галузі знань 0401 "Природничі науки" спеціальності 8.04010601 "Екологія та охорона навколишнього середовища"]. Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького педагогічного університету імені Івана Франка, 2013. 204 с.
6. Гриценко Л.І. Формування навчально-професійної мотивації у студентів в умовах вищого навчального закладу. URL: / www.psyh.kiev.ua/
7. Казак І. О. Роль мотиваційного компоненту при виконанні навчального завдання у вищій школі. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2017. № 16. С. 197-207.
8. Кудіна В.В. Психологія вищої школи : курс лекцій. Київ: КСУ, 2018. 176 с.
9. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої. Київ: Знання, 2018. 486 с.
10. Матковський М., Цюра С. Психолого-педагогічні особливості самоорганізації викладача вищої школи в контексті професійно-педагогічної діяльності. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2025. Вип. 42. С. 241–247.
11. Мащенко Н.І. Основи педагогіки і психології вищої школи : курс лекцій. 2-е вид., доп. й перероб. Кременчук, 2016. 272 с.
12. Мельничук Л.Б., Шкабаріна М.А. Педагогіка і психологія вищої школи. Львів: Новий світ, 2024. 266 с.
13. Методика викладання у вищій школі (мотивація навчальної діяльності): матеріали методичного семінару «Мотиваційний підхід до організації навчального процесу у вищій школі» / Н. Я. Кравчук, О. Є. Коваль. Тернопіль: ТНЕУ, 2011. 81 с.
14. Паласюк Б.М., Гантімурова Н.І. Діджиталізація медичної освіти: перспективи впровадження і виклики сьогодення. *Медична освіта*. 2025. №4. С. 79-83.
15. Супрун В.М. Педагогічна практика в системі підготовки докторів філософії. *Вісник науки та освіти. Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»*. 2025. № 10(40) 2025. С. 2331-2341.
16. Тетик В. Стратегії індивідуалізації навчання у вищій школі як психолого-педагогічна проблема. *Вісник науки та освіти*. 2025. №8. С. 1870-1879.
17. Філоненко М.М. Психологія особистісного становлення майбутнього лікаря. Монографія. Видавництво «Центр учбової літератури». Київ. 2015. 332 с.
18. Філоненко М.М. Психологія спілкування: підручник. Київ: Видавництво «Центр учбової літератури», 2016. 238 с.
19. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2016. 352 с.
20. Яценко В. М. Перш ніж іти на заняття (100 порад викладачу). Тернопіль, 2019. 56 с.
21. Яценко Е.М. Робочий зошит з психології та педагогіки. Тернопіль, 2007. 36 с.

Допоміжна:

1. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2006. 256 с.
2. Герасименко Л. Інтерактивна модель педагогічної практики в сучасній медичній освіті. *Нова педагогічна думка*. 2025. №3 (123). С. 83-88.
3. Головенкін В.П. Педагогіка вищої школи (Андрагогіка): підручник. Київ: НТТУ «КПІ», 2009. 406 с.
4. Згуровський М.З. Стан та завдання вищої освіти України в контексті Болонського процесу. Київ: ІВЦ «Політехніка», 2004. 76 с.

5. Кроки до Болонського процесу: збірник матеріалів / уклад. Головенкін В.П. Київ: ІВЦ «Політехніка», 2004. 110 с.
6. Ковальчук Л. Формування методологічної культури здобувачів вищої освіти. *Вісник Львівського університету. Серія педагогічна*. 2025. Вип. 42. С. 227–240.
7. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ: Знання, 2005. 486 с.
8. Лучанінова О.П. Педагогічні технології у вищій школі: навч. посібник: Дніпропетровськ: ЛПРА, 2013. 224 с.
9. Малахов В. Етика спілкування: навчальний посібник. Київ: Либідь, 2006. 400 с.
10. Нагаєв В.М. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Харків: «Стильна типографія», 2019. 267 с.
11. Освітні технології: навчально-методичний посібник / ред. О. М. Пехота. Київ: «АСК», 2001. 320 с.
12. Сlepкань З.І. Наукові засади педагогічного процесу у вищій школі. Київ: Вища школа, 2015. 240 с.
13. Цодікова О.А., Гиря М.П. Формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувача в медичному університеті: стан та перспективи. *Медична освіта*. 2025. №2. С. 62–66.
14. Чернілевський Д.В., Томчук М.І. Педагогіка та психологія вищої школи: навч. посіб. Вінниця: Вінницький соціально-економічний ін-т ун-ту Україна, 2016. 402 с.

Інформаційні ресурси:

- Сайт кафедри
<https://www.vnmu.edu.ua/%D0%BA%D0%B0%D1%84%D0%B5%D0%B4%D1%80%D0%B0-%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D1%85-%D0%BC%D0%BE%D0%B2>
1. Професійна освіта: проблеми і перспективи. Архів номерів журналу. UPL: <https://jrnls.ivet.edu.ua/index.php/2/issue/view/24>
2. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету special edition «new pedagogical approaches in steam education». UPL: <http://openedu.kubg.edu.ua/journal/index.php/openedu/article/view/218/pdf#.Xay38Cm-2PY>
3. Вища школа. UPL: https://kymu.edu.ua/upload/pdf_files/journal.pdf
4. Рівні вищої освіти та наукові ступені. UPL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/rivni-vishchoi-osviti-ta-naukovi-stupeni>
5. Стандарти вищої освіти та освітні програми. UPL: <https://mon.gov.ua/>
6. European Commission - Directorate General Education & Culture (DG EAC). UPL: <http://ec.europa.eu/erasmus-plus>